

ΤΟ ΑΓΡΑΦΟΝ ΑΡΘΡΟΝ

ΗΜΕΡΑ εὐρέθην εἰς τὴν ἀπελπιστικὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν τόσον ἐκφραστικὰ χαρακτηρίζει ὁ παλαιὸς Γάλλος ποιητὴς Ματουρὲν Ρενιέ: « ἅμα πιάσω τὴν πέννα ᾗς τὸ χέρι μου, μοῦ φαίνεται πῶς πιάνω κουπὶ ᾗς τὸ κάτεργο ». Τί βάρος ἔχει κάποτε τὸ κουπὶ αὐτὸ γνωρίζουν πολὺ καλὰ ἐκεῖνοι, ὧν αἱ χεῖρες κάμνουν ῥόζους ἀπὸ τὴν τοιαύτην κωπηλασίαν τοῦ καταδίκου. Ἐνίοτε ζητοῦν ἐπιμόνως τὴν ἰδέαν ἣ τὴν ἐκφρασιν, ἀλλ' αὐτὴ μένει εἰς τὸ βάθος τοῦ μελανοδοχείου. Ἀτυχεῖς ἄλιεῖς, καμακίζουν μετ' τὴν γραφίδα, μέσα εἰς τὴν μελάνην, ἄγρην διαρκῶς ἐκφεύγουσαν . . .

Ὅταν ἡ Γεωργία Σάνδη ἐκάθητο εἰς τὸ γραφεῖόν της μετ' τὴν πρόθεσιν νὰ γράψῃ, αἱ φράσεις, εἰς τὴν θέαν τοῦ ἀγράφου χάρτου καὶ τῆς ἐτοίμου γραφίδος, προσέτρεχον τιθασευμέναι, ὑποταταγμέναι, πρόθυμοι ν' ἄλυσοδεθοῦν εἰς ὁρμαθόν. ὦ! πόσον ζηλεύω, σήμερα πρὸ πάντων, τὴν μεγάλην συγγραφέα! . . .

Αἱ σχέσεις τῆς ἐμπνεύσεως πρὸς τὴν ἐκφρασιν δὲν εἶνε πάντοτε φιλικαὶ ἐντὸς μας. Ὁ Ἀλφόνσος Δωδέ, — ὁ μάγος ἐκεῖνος, ὅστις ὑπὸ τὴν μόνωσιν φυλλώματος ἐρημικοῦ κήπου, ὥρας δλοκλήρους, ἐζήτει, εἰς τὸν καπνὸν τῆς ἐμπνευστρίας πίπας, τὴν λέξιν τὴν μοναδικήν, τὴν παλλομένην, τὴν χειρονομοῦσαν, τὴν ἔχουσαν χρῶμα, φωνήν, ἄρωμα — ἔλεγε μετ' τὴν πικρίαν τῆς πείρας: « ὁ συγγραφεὺς ὅστις ἐπέραςε μῆνας χωρὶς νὰ γράψῃ ὁμοιάζει μετ' ἡθοποιὸν ὅστις ἔμεινε πολὺν καιρὸν μακρὰν τῶν σανίδων τῆς σκηνῆς. Ποῖος δὲν ἐγνώρισε τὸ φρικῶδες αὐτὸ μαρτύριον, νὰ αἰσθάνεται μουδιασμένην, ὥσάν παγωμένην, τὴν χεῖρά του, ἐν ᾧ ὁ ἐγκέφαλος ἀναδράζει ἰδέας, ζητούσας ὥς ὁ ἀτμὸς διεξοδόν; Καὶ ἡ πρώτη ἐκείνη φράσις, τὴν ὁποίαν δὲν ἀποφασίζομεν νὰ χαράξωμεν; Φαίνεται ὅτι ἡ γραφίς, ἂν μείνῃ πολὺν καιρὸν ἀποκοιμημένη ἐπὶ τῆς τραπέζης, γίνεται τόσον βαρεῖα ὥστε ἀρνεῖται ὑπηρεσίαν ».

Αὐτὸ εἶνε, ἡ δι' ἄλλους λόγους, ψυχοφυσικούς, ὑποσυνειδήτους καὶ μυστηριώδεις, ἐμπνευσις καὶ ἐκφρασις στρέφουν σήμερον ἐντὸς μου τὰ νῶτα πρὸς ἀλλήλας;

* *

Ἐμπνευσις! Πόσον θεῖως ἔλεγεν ὁ Πλάτων διὰ τὸν ἐμπνευσμένον ὅτι φέρει « θεὸν ἐν σπλάγχχνις ». Βέβαια, μέσα εἰς τὰ σπλάγχχνα εἶνε

ἐγκατεστημένους ὁ δημιουργὸς καὶ τελεῖται γένεσις κόσμων.... Ἀνέκαθεν αὐτὴ ἡ δημιουργία ἐθεωρήθη ὑπεράνθρωπος. Οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ ὁμολογοῦν ὅτι ψάλλουν ὅσα ὑπαγορεύουν εἰς αὐτοὺς οἱ θεοί. Τὰ ἱερὰ βιβλία ὅλων τῶν θρησκειῶν εἶνε ψιθυρισμοὶ θείας φωνῆς εἰς ἀνθρώπινα ὦτα. Καὶ ἐν τούτοις ἡ ἔμπνευσις, ὅπως ἡ βροχή, ὅπως ὅλα ὅσα ἔρχονται ἄνωθεν, πολλάκις δὲν ἐλεεῖ τὰς ἀγωνιῶδως ἀνατινομένους χεῖρας καὶ δὲν εἰσακούει τὰς ἱκεσίας...

Ἄφ' οὗ ἀπηλπίσθην ἀπὸ τὴν φαντασίαν προσέφυγα εἰς τὴν μνήμην. Γνωρίζω ὅτι ὅσον πολῦτιμος εἶνε ἡ μνήμη εἰς τοὺς ἱεροκήρυκας, τοὺς ἡθοποιούς, τοὺς βιβλιοφύλακας καὶ τοὺς ψευδομένους, ἄλλο τόσον ἐπικίνδυνος εἶνε εἰς τοὺς ἔχοντας ἔργον νὰ σχηματίζουν ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος ψυχικοῦ ὕλικου ἰδικούς των συνδυασμούς, νὰ δίδουν ἀρχιτεκτονικὴν ὄψιν εἰς τοὺς λίθους, τοὺς ὁποίους παρέχει τὸ λατομεῖον τῆς ζωῆς. Ἐξάπαντος ὁ χεῖριστος τῶν ἐπαίνων εἰς ἓνα λογοτέχνην ἢ ποιητὴν, ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἔργα του, εἶνε ὅτι ἔχει ἰσχυρὰν μνήμην.

Ἐν τούτοις, πόσον ὀλίγοι εἶνε οἱ ἔχοντες, εἰς τὰς ἡμέρας μας, μαζὶ μὲ τὰς ξένας ἰδέας καὶ ἰδικὰς των!.. Οἱ περισσότεροι εἶνε ἄπλοὶ ταμίαι, εἰσπράττοντες, φυλάττοντες κλειδωμένον ἢ καὶ διαχειριζόμενοι τὸ ξένον χρῆμα, μερικοὶ μάλιστα καὶ τὸ ἐξοδεύουν, ὅπως ὁ ταμίας Πειραιῶς — Αἰγίνης, ἀπλούστατα ὡς ἰδικὰν των. Ὅ,τι εἶπεν ὁ Σχίλλερ εἰς τὸ περίφημον *Ξένιόν* του διὰ τὸν Κάντιον καὶ τοὺς σχολιαστὰς του, πόσον θαυμάσια ἐφαρμόζεται εἰς τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς μιμητὰς των.

Wie doch ein einziger Reicher so viele Bettler in Nahrung
Setzt! Wenn die Vornehmen bauen, haben die Kärner zu thun.

(Πῶς ἓνας καὶ μόνος πλούσιος τρέφει τόσους πολλοὺς ζητιάνους! Ὅταν τ' ἀφεντικὰ κτίζουν, οἱ ἄνθρωποι μὲ τὰ κάρρα βρίσκουν δουλειά).

Προσέφυγα εἰς τὴν μνήμην. Ἦνοιξα τὸ χρηματοφυλάκιον, ὅπου φυλάττω τὰς ψυχικὰς οἰκονομίας μου — τὸ ἡμερολόγιόν μου. — Ἴσως εὗρω καμμίαν ἀπὸ τὰς ἐντυπώσεις ἐκεῖνας, τὰς σπαιρούσας, τὰς αἰχμαλωτισθείσας ζωντανάς, τὰς ὁποίας χαράσσει φρίσσουσα ἡ χεὶρ, ἐν ᾗ γοργοκυτᾷ ἀκόμη ἡ καρδιά. Ἄλλ' ἔξαφνα ἐνθυμήθην τὸ λόγιον τοῦ Πασκάλ: *le moi est haïssable*, καὶ ὅλον τὸ παλαιὸν κατὰ τῆς ἐγωλογίας μίσος ἀφυπνίσθη ἐντός μου.

Πράγματι, πρὸς τί στρέφομεν τόσον συχνὰ πρὸς τὰ ἔξω τὸ ἐγὼ μας, ὡς χειρόκτιον; Τί ἀπαντῶμεν εἰς ἐρωτήσεις, αἵτινες δὲν μᾶς ἀποτείνονται; Πᾶσα ψυχὴ ἔχει τὸ ἄδυτόν της, τὸ ἱερὸν καὶ ἀπροσπέλαστον. Μέσα εἰς τὸ ἄβατον τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν εἶνε τὸ θυσιαστήριον, ὁ Γολγοθᾶς. Καὶ εἰς τὸ ἄβατον τῆς ψυχῆς μας αἰμάσσει κάποιος ἐσταυρωμένος. Τὸ ἱερώτερον, τὸ βαθύτερον καὶ ἐνδομυχώτερον τῆς ὑπάρξεώς μας εἶνε ὁ πόνος. Ὡ! πῶς σὰς περιφρονῶ, βέβηλοι, ὅσοι προσκαλεῖτε μὲ τυμπανοκρουσίαν θεατὰς νὰ δείξετε

τὴν πληγὴν σας, καὶ προσφέρετε εἰς τὸ κοινὸν τὰ δάκρυά σας νὰ πλύνῃ τὰς ρυπαράς χεῖράς του!

Ἐκλείσα βιαίως τὸ ἡμερολόγιόν μου.

Τί νὰ γράψω;

Προσβλέπω μὲ βλέμμα κενὸν τὸ κενόν. Ἀπέναντι, πρὸ μιᾶς θύρας, σταθμεύει μακρὰ φορτηγὸς ἄμαξα πλήρης κιβωτίων καὶ δεμάτων. Εἰς ἄλλην ἄμαξαν ἐπιβαίνουν ἄνδρες καὶ γυναῖκες μὲ μακρὰ ἐπανωφόρια καὶ πλατυγύρους πῖλους, καὶ ἡ πομπὴ διευθύνεται εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμόν. Καλὸν κατευόδιον!

Ἄν ἔγραφα τὴν ψυχολογίαν τοῦ ταξειδίου!

Ὅλοι γνωρίζομεν τὴν ἀλήθειαν τοῦ στίχου τοῦ Μυσσέ:

L'ennui naquit un jour de l'uniformité

Ἡ αὐτὴ ἐντύπωσις, ὅσον ζωηρὰ καὶ ἂν εἴνε, διὰ τῆς συχνῆς ἐπαναλήψεως ἀπαμβλύνεται. Τὸ αὐτὸ εἶδος τοῦ ωραίου τῆς φύσεως ἢ τῆς τέχνης καθίσταται ἀδιάφορον. Ἐντεῦθεν ἡ ἀποστροφή μας πρὸς τὸ γνωστὸν, τὸ ομοίωμορπον. Ὁ φόβος τῆς μονοτονίας. Πρέπει νὰ αἰσθανθῶμεν ἄλλο τι, πρέπει ν' ἀνακαινίσωμεν τὴν ὑπαρξίν μας!.. Δι' αὐτὸ ὁ λανθάνων πόθος τοῦ ταξειδίου, ἡ λαχτάρα τῆς ἀποδράσεως. Καὶ ἀπὸ τὰ πράγματα καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους· καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μας.

Μᾶς χρειάζονται ἄλλαι ἐντυπώσεις. Θέλομεν ὑψηλοτέρας κορυφάς, ἄλλους ὀρίζοντας, ἀέρα ἄλλον, καθαρώτερον, πρασινάδα ἄλλην, ἄγνοτέραν, μουσικὴν νέαν κυμάτων ἢ φυλλωμάτων. Ἐχομεν ἀνάγκην ν' ἀνοίξωμεν ἀδέσμευτον, ἐλευθέραν τὴν ψυχὴν μας, νὰ τὴν εὐρύνωμεν χωρὶς νὰ προσκρούσωμεν εἰς τὰ σύρματα τοῦ κλωθοῦ μας, ὅπως ὁ ἀετὸς ἀνοίγει καὶ γοργοκινεῖ, ἀνεμποδίστως, τὰς πηχυαίας πτέρυγας του εἰς τὴν ἀναπεπταμένην ἑκτασιν τοῦ ἀπείρου!..

Ἄλλ' ὅπως διασχίζομεν τοὺς τόπους, διασχίζομεν καὶ τὸν καιρὸν. Μὲ τὸν αὐτὸν πόθον ἀναζητοῦμεν ἐμπρὸς τὸ καὶ ἐκεῖνο τὸ μὴ εὗρισκόμενον εἰς τὸ παρόν. Ἄχ! ἴσως εἰς ἄλλον ὀρίζοντα χρόνου θὰ τὸ εὕρωμεν, ἴσως κρύπτεται ὀπισθεν τοῦ ἔτους τούτου, ὡς ὀπισθεν βουνοῦ, καὶ εὐθὺς ὡς ἀναρριχηθῶμεν εἰς τὴν κορυφὴν, θὰ τὸ ἴδωμεν, πέραν ἐκεῖ κάτω, εἰς τὸ μέλλον... Παρὰ τὴν πείραν τοῦ παρελθόντος ἡ ἐλπίς ψιθυρίζει ἐπιμόνως ἐντὸς μας: «τίς οἶδε;» Ἐντεῦθεν ἡ παιδικὴ χαρὰ μὲ τὴν ὁποίαν προὔπαντῶμεν τὸ νέον ἔτος.

Ἡτοιμαζόμεν νὰ γράψω τὸ ἄρθρον μου, ὅτε διὰ μιᾶς, αἰφνιδίᾳ πνοῇ διεσκόρπισε τὰς ἰδέας μου εἰς τὸν ἀέρα.

— Περὶ τίνος νέου ὁμιλεῖς; ἔκραξεν ἐντὸς μου μία φωνή. Ὁλη ἡ ζωὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐπανάληψιν τῶν ἰδίων πραγμάτων. Ὁ Σχίλλερ δὲν ἐξέφρασε τόσο ὠραία πρὸς τὴν Ζωὴν τὸ παράπονόν του:

Alles wiederholt sich nur im Leben...

Ὅλα ἐπαναλαμβάνονται. Ποῖαι εἶνε αἱ νέαι ἐντυπώσεις; Εἴμεθα καὶ ἐπιδεκτικοὶ νέων ἐντυπώσεων; Δὲν ἤλθαμεν «πολὺ ἀργὰ εἰς

κόσμον πολὺ γηράσαντα» ; Φεῦ ! δὲν αἰσθανόμεθα πλέον τὴν παρ-
θενίαν τῆς ζωῆς. Ὁμοιάζομεν μὲ τὰς γηραιὰς Ἀλπεις εἰς τὰς
ὁποίας χιλιάδες χρόνων ἐσώρευσαν τὰς χιόνας των. Καὶ ἡμεῖς
φέρομεν εἰς τὴν ψυχὴν μας τὸ ψυχὸς καὶ τὸ βάρος παρελθόντων
αἰώνων, τὴν κόπωσιν παρελθουσῶν γενεῶν. Ἡ καρδιά μας ὥς νὰ
ὕπνρηται εἰς ἄλλους χρόνους, ἀπετρίβη, φέρει ἀπογοητεύσεις,
αἵτινες δὲν εἶνε ἰδικαί μας, τραύματα ἀγώνων εἰς τοὺς ὁποίους δὲν
μετέσχομεν. Δὲν εἴμεθα ἱκανοὶ πλέον διὰ τὴν εὐτυχίαν. Ἡ ζωὴ δὲν
μᾶς δίδει ὅ,τι ἡδύνατο νὰ μᾶς δώσῃ. Κυρτοί, μὲ πόδας γεροντικούς
καὶ τρέμοντας πατοῦμεν εἰς σεσαθρωμένην γέφυραν. Ἀνθρωποὶ καὶ
πράγματα ἐγηράσαμεν...

Ὅστε οὐδ' αὐτὸ τὸ θέμα θὰ γράψω ; Μὲ κατέλαβεν ἀπελπισία
πλέον. Ἡ βούλησίς μου ὁμοιάζει μὲ ἄνθρωπον ζητοῦντα ἀγωνιωδῶς
νὰ συλλάβῃ, καὶ μὴ ἔχοντα χεῖρας...

Τρίγκ!... Ἦχεὶ ὁ ἤλεκτρικὸς κώδων τῆς θύρας. Εἶνε ὁ ταχυ-
δρόμος. Φέρει δέμα γερμανικῶν ἐφημερίδων. Εἰς ἓν φύλλον τῶν
«Τελευταίων εἰδήσεων» τοῦ Μονάρχου χεὶρ φιλικὴ ἔχει σύρῃ ἐρυθρὰν
γραμμὴν πέριξ ἐνὸς ἄρθρου. Εἶνε ἀνέκδοτος ἀφήγησις περὶ τῶν
τελευταίων στιγμῶν τοῦ Γκαίτε. Τὴν εἶχε γράψῃ εἰς ἐπιστολὴν
τὴν ἐπαύριον τοῦ θανάτου του, ἐν Βεῖμάρῃ, ἡ ζωγράφος Λουίζα
Σάϊδλερ, στενὴ φίλη τῆς οἰκογενείας Γκαίτε. Ἀναφέρει λεπτο-
μερείας γνωστάς. Ἐν μόνον νέον περιέχει : τὴν τελευταίαν λέξιν
τοῦ Γκαίτε !

Δύο ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου ὁ ποιητὴς ἐξύπνησε τὴν νύκτα μὲ
θανάσιμον ψυχὸς εἰς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Τὸ ἄσθμα τὸν πνί-
γει. Τὸ πρῶτ' οἱ ὀδόντες του κτυποῦν... Τὸ πρόσωπόν του τεφρόν.
Εἰς τὸ βλέμμα του, τὸ θεῖον, τὸ ἀήττητον ἀπὸ τὸ γῆρας, ἐφάνη
ἐξαφνα ἡ ἀγωνία τοῦ θανάτου. Ἡ νύμφη τοῦ ποιητοῦ, ἡ σύζυγος
τοῦ ἀποθανόντος υἱοῦ του, ἡ Ὀττιλία, ἡ ἀγαπημένη, κάθεται
πλησίον του.

Τὴν τελευταίαν ἐσπέραν ὁ Γκαίτε εἶνε ἡσυχος, σχεδὸν παιδρὸς.
Ὁμιλεῖ περὶ τῆς θεωρίας τῶν χρωμάτων, περὶ ἄλλων ἐπιστημονικῶν
ζητημάτων. Ὑπογράφει ἑγγραφον, δι' οὗ παρέχεται ὕλικὴ ὑποστή-
ριξις εἰς νεαρὰν καλλιτέχνιδαν. Ἡ Ἀγαθότης καὶ ἡ Τέχνη, ἀδελφω-
μένοι, ἐμπνέουν τὴν τελευταίαν γραμμὴν τὴν ὁποίαν σύρει...

Τὴν ἐπαύριον ἡ κατάστασίς του δεινοῦται. Πίπτει εἰς συχνὰς λι-
ποθυμίας. Ἀλλὰ συνέρχεται. Ζητεῖ τὸ νέον βιβλίον περὶ γαλλικῆς
ἐπαναστάσεως, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀρχίσῃ δὲν κατορθῶναι ὁμῶς ν' ἀνα-
γνώσῃ. Προσπαθεῖ νὰ περιπατήσῃ μέσα εἰς τὸν κοιτῶνά του, ἀλλὰ
δὲν ἔμπορεῖ. Ζητεῖ ἀπὸ τὴν νύμφην του ἓν χαρτοφυλάκιον γεμάτων
εἰκόνων καὶ σπουδάζουν μαζὶ τὰ φαινόμενα τῆς προοπτικῆς.

Ἐξαφνα ὁ ποιητὴς, ὡς ἀναγεννηθεὶς, ὁμιλεῖ εἰς τὴν νύμφην του
διὰ τὴν ἀνοιξιν, ποῦ ἤρχισε νὰ εὐωδιάξῃ, διὰ τὰς ὥραιας ἐαρινὰς

ἡμέρας, τὸν ζωογόνον ἥλιον, τὸν βαλσαμώδη ἀέρα. Ἐλπίζει!... Ἄλλ' ὁ ἱατρὸς βεβαίῳι ὅτι ἡ ἀγωνία ἤρchiσε. Διὰ μιᾶς καταλαμβάνει τὸν ποιητὴν παραλήρημα. Βλέπει ἐν τεμάχιον χαρτίου εἰς τὸ ἔδαφος καὶ φωνάζει διατί ν' ἀφίνουν τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ μετὸν Σχίλλερ νὰ σύρεται εἰς τὸ πάτωμα; Ζητεῖ φύλλα χαρτίου, ἀλλὰ δὲν κατορθώνει νὰ γράψῃ.

Ἀρχίζει τότε ν' ἀπευθύνῃ περιπαθεῖς λόγους στοργῆς πρὸς τὴν νύμφην του. Ἡ νεαρά γυνὴ δι' ἡρωϊκῆς προσπάθειας συγκρατεῖται, σφίγγει τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της καὶ διορθώνει τὰ προσκέφαλα τοῦ ἀσθενοῦς...

Ὀλίγον πρὸ τοῦ μεσονυκτίου ὁ Γκαίτε στηρίζων τὰ βλέμματά του, ἐπὶ τοῦ ὡραίου προσώπου, τὸ ὅποιον ἔκυπτεν ἐπάνω του, λέγει: — Δός μου τὸ χεράκι σου!

Τίποτε ἄλλο πλέον δὲν εἶπεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον...

Αὐτὸ θὰ γράψω!..

Ἔως τώρα ἦτο γνωστὸν ὅτι ὁ Γκαίτε ἀποθνήσκων ἐπιθύρισε:

— Περισσότερον φῶς! (Mehr Licht!)

Καὶ ἦτο ὡς συμβολικὴ ἐκφρασις τῆς ἀσθέτου δίψης τοῦ πρὸς τὸ εἰδέναι, πρὸς τὴν ἐξερευνησιν τῶν μυστηρίων τῆς φύσεως καὶ τῆς ζωῆς, τοῦ ἀκορέστου πόθου ὁ ὅποιος καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιθανατίου τοῦ κλίνης, τὸν ὤθει νὰ συζητῇ περὶ τῶν ὀντολογικῶν θεωριῶν τοῦ Ζοφροά Σαιντιλιέρ καὶ τοῦ Κυδιέρου. Ἦδη, μετ' ὀφθαλμούς ὅχι πλέον ἐντελῶς φθαρτοὺς καὶ γηῖνους, προσδλέπων τὸν οὐρανόν, τὴν διανοιγομένην πύλην τῆς ἀληθείας, ἐφώναζεν ὡς διψασμένος, θέλων περισσότερον νὰ πῇ.

— Περισσότερον φῶς!

Ἀλλὰ τώρα στοργὴ καὶ θωπεῖα εἰσδύει εἰς τὸν νεκρικὸν θάλαμον. Μὲ μίαν ἐπίκλησιν ἀγάπης ἀποχαιρετίζει τὴν ζωὴν. Στέφανος περιπαθείας φωτίζει τὴν ὀλυμπίαν κεφαλὴν. Ἡ τελευταία ψυχικὴ ἀναλαμπή του δὲν εἶνε ἀναλαμπὴ τῆς διανοίας, ἀλλὰ τῆς καρδίας.

— Δός μου τὸ χεράκι σου!

Καὶ ἐν τούτοις δεκαετηρίδας δλοκλήρους ψευδῆς παράδοσις ἐπυκνώθη περὶ τὸν Γκαίτε. Ἦτο διανοητικὸς κολοσσός, ἀλλὰ μὲ κενὸν στήθος. Κεφαλὴ φθάνουσα εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ καρδιά τόσο κοντὰ εἰς τὸ ἔδαφος. Εἰς τῶν μεγίστων καλλιτεχνῶν τῶν αἰώνων, ἀλλ' ἄνευ πίστεως, ἄνευ ἐνθουσιασμοῦ. Μεγαλεῖον ἡκρωτηριασμένος. Μέγα πνεῦμα, οὐχὶ μέγας ἄνθρωπος!..

Ἀλλὰ τὸ περισσότερον φῶς — καὶ ἄς μὴ τὸ ἐλαχτάρισε τὴν τελευταίαν στιγμὴν του — ἐφώτισε τὴν μορφήν του.

— Δός μου τὸ χεράκι σου! Αὐτὸ ἦτο τὸ τελευταῖον κελᾶδημα τῆς ψυχῆς του.

Καὶ ἀπὸ τὸ βάθος τῶν ἐτῶν, ὡς δυνάμωμένοι ἀπὸ τὸ ἡγεῖον τῆς ἀληθείας, φθάνουν οἱ λόγοι τοῦ καυμένου τοῦ Στίλλιγγ, ὁ ὅποιος τόσο πολὺ τὸν ἐγνώρισε: «Ἡ καρδιά τοῦ Γκαίτε, τὴν ὁποίαν

ὀλίγοι ἐγνώρισαν, ἦτο τόσοσιν μεγάλη, ὅσον καὶ ἡ διάνοιά του, τὴν ὁποίαν ὅλοι ἐγνώρισαν!»

* *

Αἱ ἰδέαι ἤρχισαν νὰ συρρέουν. Ὅλα αὐτὰ ἀναβράζουσιν εἰς τὴν κεφαλὴν μου. Εὐρέθην διὰ μιᾶς εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ Γκαίτε, ὁ ὅποτος μένει ὅπως τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου του. Ἐπάνω εἰς τὸ τραπέζι εἶνε ἀκόμη τὰ τελευταῖα ἱατρικὰ του. ὦ! δύο τρεῖς ὥρας νὰ σκέπτομαι, νὰ γράφω διὰ τὸν Γκαίτε! Τί εὐτυχία! Αὐτὸ εἶνε εἶδος νεοπλατωνικῆς ἐκστάσεως, εἶδος προσεγγίσεως πρὸς τὸ θεῖον!..

Μὲ διακόπτει βιαίως κτύπημα εἰς τὴν θύραν. Φέρουν μίαν ἐπιστολὴν καὶ ζητοῦν ἀμέσως ἀπάντησιν. Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Ἡμερολογίου μ' ἐρωτᾷ ἂν ἔχω ἐπὶ τέλους ἔτοιμον τὸ ἄρθρον μου.

ὦ! Αὐτὸ ἦτο τὸ τελευταῖον κτύπημα. Ἦρπασα νευρικῶς ἐν φύλλον ἐπιστολικοῦ χάρτου καὶ ἐχάραξα μὲ χονδρὰ ὀργίλα καὶ ἀπηλπισμένα γράμματα: «Ὁχι, φίλε μου, δὲν τὸ ἐγγραψα, καὶ δὲν θὰ τὸ γράψω τὸ ἄρθρον μου».

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

Εξαιροῦνται ἢ ἐξαδέλφες....

Θεωρία εἰς τοὺς νεοσυλλέκτους ἐν τῇ στρατῶν.

Ὁ λοχίας. — Σήμερις κυργιακὴ ἔνι ἔξουδους. Προυσέξτε, οὐρὲ κακόμ'ρα κουθόνια, μὴν τύχη κὶ πάτι κὶ βγάλτι τὰ μάτια σας μὲ τίποτις παληουγυναῖκες, δῶθεσ — κείθεσ — εἰς τοὺν δημόσιον πιρίπατον, γιατί σᾶς πῆρι ὁ διάουλος κὶ σᾶς σήκουσι!... Παριχτός ἂν ἔνι.... ἱξαδέλφες σας!

Οἱ νεοσύλλεκτοι...!! [Μένουν σύμφωνοι καὶ... κόκκαλο!]